

היו שומרים כדמשמע
למחפזים דלקמן.
גם האלשיך הביא
בסדר המור
השפה השפה של דתן,
בחסם הגיה הידי
משה, עיין שם:

חידושי הר"ל
[ול] אין אתה ראוי
בו שכן ארבעים
לבינה. כמו שכתב
בסוטה (כב, ב) שזה
זמן הניח לאורח,
עין שם בסוטה
ו"ה ועד:

חידושי הר"ש
קראם נציג על שם
סופן. דכתיב בזה
אשר עליו (במדבר
כ, ט), ונ"ל הוא שם
המורה, כמו שכתב
הביטול: הם היו
שוחתרים מן המין.
מה שכתב המומות
כחוק דמנצחין
ליק ליה מורה שיה
כ"ו, שם ליתא, רק
לקמן פרשה כה, י'
איתא במדרש עליו:
במה דתימא כי
יצאו אנשים יחדיו.
מטות סופר, ולר"ך
לומר וי יצאו אנשים
וגפו (שמות כב, כב)
וכן הוא בכתובות
(ג, א) ובסנהדרין
(ט, א) ועוד ועד זה
על גס ק' במנצחין
סנהדרין ע"ה, ע"ה
ס"ה [ול] רבי יהודה
אומר בן עשרים
שנה ב"ו. ע"ה לקמן
פרשה כ, ב' חזר רבי
תנח בן עתים עשרה
שנה נחלה משה רבינו
מביט חזיו (במנצחין
כחוקה שם):

באור מהר"פ
אלו שמע דבר
זה, אלל הם הלכו
והגיו לפרעה, עד
שהלכו לבניה: על
שם סופם. דאם
לא ק' למה קראם
לשם מוכס היה ליה
למחר:

אמרי יושר
שני אנשים עברים
נציג. שהיו מוכסין
בשם עברים לכה.
ד"ה שני אנשים
עברים ולא אמר שני
עברים, ודוחה לקמן
(שם) ל"ה א"ה מל"ה
הלילה, הוא עברי
והשם מל"ה, ד"ה
א"ה יתירא גם כן:

שנאמר ויצא ביום השני, ובתורה כתיב להרגני אתה חומר, ומדבריהם נשמע לפרעה כדכתיב בתורה ושמע פרעה, או שבפירוש הלשון עליו כדלקמן: קראם נציג על שם סופן. נ"ל שם הסוף כי היו נציג תמיד בזהוה ובתמידות, והיו על כרחך דתן ואזכרם שהיו דרכם תמיד להרע ולמחלוקת, כדמפרש שהתירו מן המין כדי לחלוק על משה: והם שאמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה. כדליתא בשוחר טוב ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה' תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אזכרם, שנמנו למנות דתן במקום משה, ואזכרם במקום אהרן כ"ו, וכן וימרו על ים סוף שרע לחלוק על השכינה, וע"ה לקמן פרשה כ"ה גבי ויפירו אנשים, ובתנחומא סדר זו: דבר אחר נציג שהיו מתכוונין להרוג זה את זה. שכן כתיב ל"ה שם הסוף המורה על התמידות, שהיו מריצים זמן מרובה עד שהבעירו לבתם להרוג זה את זה: במצות של מיתה. ע"ה בפרק בן סורק למלי נפקא מינה: שמשעה שאדם מרים כ"ו, אף שלא יעשה זאת בפועל, כי עיקר ההקפד על רוע הלב והחפץ בזה, אף שלא עשה לו עודנה רעה: רעך שהוא רשע ביוצא בך. כי מאחר שהם נציג ח"ך קראו רעו, לכן דריש רעו ברשע, מתוך שמתקוטט עמו: (ל) [ול] בן עשרים שנה היה משה. לא בן עשרים מכון אלא קלל היה בן ארבעים, ודייק מדכתיב

מי שמך לאיש ער וסופט כלומר שמלך חיות וגדולות ח"ן אתה ראוי להיות ער וסופט, שכן ארבעים לבניה, ומשבע מדות שמנו חכמים לדיינים, אחד מהם נבון:

מתנות בהונה
ברשעים תלה. ובמסכת ערכין יליף ליה מגזירה שיה מן סורו מעל אהלי האנשים. במצות של מיתה ב"ו. ע"ה בפרק אלו נערו:

נחמד למראה
כ"ה, נקרא כן לפי שהקדושה נתעלמה בצאר ואלה אל המליחות, וכן ד"ה שם סופר, לדקה שם המקרה דרך כלל, ד"ה הוא מקרה אשר כבר ילא אל המליחות, כמו ד"ה לפיכך יתלך (תהלים פ"ה), וכן הענין במלות קָשַׁע קָשַׁע קָשַׁע. והנה מבוואר כי דרך הרואה להכות שיגביה ידו תחלה, וכיון שהתבאר שבהרמט יד נקרא רשע, אף על פי שלא הכה בזה, אלא בן אגרוף קָשַׁע הוא גם קודם שהכה בזה, לפי שעל יד הרמט ידו כבר ילא מקרה הרשעות מן הכה אל הפועל, והוא שאמר הכתוב ולהכות באגרוף קָשַׁע, ילא לא די בזה שכבר הוא אגרוף רשע בהרמט ידו, אף על פי שלא הכה בזה, עוד יוסף סרה בזה שהוא מכה גם כן באגרוף אשר כבר היכה אגרוף קָשַׁע: רעך שהוא רשע ביוצא בך מלמד ששניהם רשעים. היינו משום דקשיא ליה דהוא ליה למימר למה תכה אותו, כי כבר נאמר הנה שני אנשים עברים נציג, ומדקאמר רעך משמע שהיה רעהו ברשעות, ומה שנאמר ויאמר לרשע ימיני לפי שהוא היה עושה חסם. וא"ן להקשות דאם כן ח"ך למדו רבותינו ז"ל לומר שבהרמט יד נקרא רשע מדכתיב ויאמר לרשע, דלמא רשע דבין קאמר, מכל מקום למדו לומר כן מדכתיב רעך שפירושו רשע כמותר, ולא יתכן שהיה עניהם רשעים דבין. ולר"ך לומר דמשום הרמט יד היה רשע כמותר:

אשר הנחלים
הם שהיו בו הם שהמרו. ולכן כתוב נציג בבינוני, כי היו נציג תמיד, כי הבינוני מורה על ההוה והתמידות: מתכוונין להרוג. להורות באו כי שם נציג אין הכונה מריבה לבד, כי אם נציג כל כך עד שרצו להרוג איש את אחיו. ואולי שלכן כתיב בבינוני המורה על התמידות, כי לכוונה זאת בודאי היו מריבים זמן מרובה, עד שהבעירו לבנות להרוג

זה דתן ואבירם. פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ה א"ל, לקמן פרשה ה סימן ז, דברים רבה פרשה ב סימן כ"ט, תנא דבי אליהו פרק י"ה קרוב לסופר, כל הענין עד שכל מה שאתה יכול לתלות ברשעים תלה עכ"ל. וזה כלל גדול בתורה, וע"ה לקמן פרשה כ"ה סימן י, ופרשה ל סימן י: נציג על שם סופן.

כמו שכתב במדבר כ"ו (פסוק כט) דתן ואזכרם קריא העדה אשר הלו וגו' בהקדמה וגו', ודורש גזירה שיה משם, גם דורש ל"ה בזהוה, שתמיד הם נציג. ובתנחומא מסיים כ"ה הוא דתן ואזכרם, הם שעמדו ברשעתם מתחלתם ועד סופם. וזילקוט בשם מדרש אזכרם מפיק לה מדכתיב להרגני אתה חומר, נתבאר על ע"ה שבהרמט הוא מזלעין, ואם בריהו יבאר ה' (במדבר טו, ט): זה את זה. גזירה שיה כ"ה נציג, ושם ילא, מה שם מריבה של מיתה, אף כ"ה של מיתה. ע"ה סנהדרין ע"ה (ע"ה), ילקוט משפטים, ולקמן פרשה ל סימן י"ג. וע"ה במדבר רבה פרשה י"ה סימן י"ג, שסובר דכ"ה לא היו דתן ואזכרם, ומדכתיב חלוקים הם: (ל) ונציגם. קשה דתן ואבירם. קשה שיה מנה ליה זה. נראה ל"ה מדקאמר שני אנשים נציג, ובאמת לא היה רק אחד, שאמר לו רשע למה תכה, אלא על כרחך שקרא אותו הכתוב נציג, על שם סופן, שהיו עניהם בעלי מחלוקת במעשה קרית:

שינוי נוסחאות
במה דתימא "כי יצאו אנשים יחדיו". רש"י הגיה במקום זה פסוק אחר: "וכי יצאו אנשים יחדיו". וכן מוכח ע"פ סוגיית הגמרא:

שינוי נוסחאות
במה דתימא "כי יצאו אנשים יחדיו". רש"י הגיה במקום זה פסוק אחר: "וכי יצאו אנשים יחדיו". וכן מוכח ע"פ סוגיית הגמרא:

שינוי נוסחאות
במה דתימא "כי יצאו אנשים יחדיו". רש"י הגיה במקום זה פסוק אחר: "וכי יצאו אנשים יחדיו". וכן מוכח ע"פ סוגיית הגמרא:

שינוי נוסחאות
במה דתימא "כי יצאו אנשים יחדיו". רש"י הגיה במקום זה פסוק אחר: "וכי יצאו אנשים יחדיו". וכן מוכח ע"פ סוגיית הגמרא:

מסורת המדרש
ש"ה. סנהדרין דף כ"ה. תנחומא כ"ה סימן י'. ילקוט כ"ה רמז קס"א: ע. במדבר רבה פרשה י"ה: ע"ה. תנחומא כ"ה סימן י' כל הענין:

אם למקרא
ויאמר איש אל-אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויאמר ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

פירוש
א"ל ויבא אל-אשתו ויאמר לה ונשובה מצרימה: (במדבר י"ד)

חידושי מהר"ל
[לא] ותתנו עשר
פעמים על צוארו.
אשר רמו לדבר
וילינו מחרב (פרעה)
עשרה אותיות:

באור מהר"פ
[ול] בן בתיה. אולי
היה משה אהרן לרין,
ואחרי כ' כחלית
בשולח ענין טור
חשבון חשבון סימן ג'
ולכן אמרו חזקוני מי
עמך וכו':

אמרי יושר
[ול] היה משה
מזרחי מה חטאו
מזרחי. הרגישו
לשון זה לא ידע
אלא זה שם דבר
שחשבון חשבון
שד"ח הרגישו, אבל
זה שפירשנו אמר כן,
ומה נדע להסיק אכן
מודע הדבר. ועוד, כי
יחלה לא ידע אלא
בשפת, לכן פירשנו
בשפת הגלות, שהיה
לשון הרע שדברו על
יוסף, זה אכן מודע
הדבר. ועוד מתיירא
מה, כיון שזה היה
סוד ועוד כזה
השון הארץ יהיו
ראויים לגאולה,
לה וירא:

רבי נחמיה אמר בן ארבעים שנה היה בו. מדקאמר מי שמך לאיש שר ושופט משמע של חסר חלל שמה: אלא שאי אתה ראוי להיות שר ושופט עלינו. כי אהנו גדולים ממך: והלא בנה של יובבד אתה בו. רנה לומר מי הולידך והצילך להיות איש בעולם, והלא יובבד היה ולא את פרעה שכולל ליקח לך ממשלה: נודיע עליך בו. גם זה מדברי רבנן, שמה שאמר להרגני חטאו אתה חומר הכוונה להזכיר חטאו לומר שידעו שהרג את המלך, ואין לך לבטוח בצפייה את פרעה כי ידענו שהיה מילדי העצבים וידעו דם הגרלה מידך: ששם המפורש הזכיר על המצרי. מפרש להרגני אתה חומר האס תוליד חומר מפך להרגני כמו שפית למלך: ששם המפורש הזכיר בו. והלא דלא הרג משה לרשע זה בשם. יט לומר כי לא רנה משה להשתמש בשם המפורש ללרכו: כיון ששמע בן. שאמרו נודיע עליך מה שפית למלך: גתיירא. שמה ילשנו עליו מעתה: ויאמר אכן נודע הדבר רבי יהודה בו. משום דאכן נודע הדבר משמע לכאורה שכבר נודע הענין שהרג למלך, ובאמת הא עדיין לא נודע, דהא השתא הוא דגוים הרשע שילשן עליו, לכן פירש דאכן נודע הדבר על דבר השיעבוד (יפה תואר): מה חטאו ישראל בו. ואף על גב דהגזירה היתה מימי אברהם, ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה, יט לומר שהיתה תמימה כיון שהם נשתעבדים מכל האומות ראו שקשו השיעבוד ישלים הארבע מאות שנה ויגאלו: שנשתעבדו מכל האומות. שכל האומות היו מושלים אז על ישראל, שאז היה פרעה מלך על כל העולם, והיו במלכים מכל האומות וכולם משלו על ישראל: (לא) [ול] שעמדו דתן ואבירם והלשינו עליו. מדקאמר וישמע פרעה את הדבר הזה משמע מה שאמר כאשר הרגת את המלך, ודייק שהלשינו עליו מדכתיב כי מהו כל האנשים המצבקים וגו', מוכח שהלשינו עליו (תולדות נח): הביאו סיף שאין במותה. מדכתיב ויצק להרוג את משה, משמע שציק תחבולות היאך ימית את משה, כי כשראה שנטשה לואו כעמוד של שן צקסו סיף

בנה של יובבד. משמע שפרעה היה צבור שהוא בנה של בתיה בתו, ולא ידע שהוא מן העצבים, וכמו שכתוב ויהי לה לבן, שם ידע פרעה, היה מקיים צו גזירתו. ועל כן כתוב לבן, ולא כבן, וכמו שכתוב צילקוט בשם מדרש אבכיר, הלכו ואמרו לפרעה מזהו הוא על פורפירא וכו', עד שאמרו אינו בן בתך וכו'. ועיין בדברים רבה פרשה ב סימן כ"ט: נודיע עליך. שזה כוונתם בזה שכתוב להרגני אתה חומר כאשר הרגת וכו', ואם כן אתה חייב הרגה, וכתוב מיד וישמע פרעה כי הם הודיעו: שם המפורש. כמו שכתוב לעיל סימן כ"ט על פי מדה י"ב: אכן נודע הדבר. שם כפשוטו על דבר המלך, עדיין לא נודע עד שהלכו ואמרו, והיה לו לומר עתה יודע הדבר, על כן דורש מדה כ' אם אינו ענין לדבר המלך, תהא ענין לדבר משה, שער עתה לא ידע ועתה נודע לו: (לא) והלשינו עליו. כמו שכתוב בסימן הקודם בשם מדרש אבכיר ודברים רבה: שלח פרעה. דייק מה שכתוב ויצק להרוג, והיה לו לכתוב וילא להרוג, אלא כמו שכתוב וילינו מחרב פרעה, הרי שרלה להרגו בחרב, ועל שהיה משה גבוה עשר אמה, וכן מדת עציו, על כן ציק חרב שאין כמותה, וזהו ויצק להרוג, שציק חרב שהיה ראויה להרוג בו, על פי מדה ט' וי"ז: עשר פעמים. לריך עיון מנין לו. ואולי דורש ויצק להרוג, נוסריקון עשרה ציק להרוג, ויש רמז לזה כפי דברי הפייטן בשם המדרש, נחרתו בו מיתות עשר, שפירש פעמים כתוב מיתותו בתורה, על פי מדה י', שצעת שהיה עומד להרגה היה עשר פעמים: צוארך במגדל השן. עין שיר השירים רבה פסוק זה כל הענין, דברים רבה פרשה ב סימן כ"ט, ובשיר השירים רבה פסוק שני שדיך הראשון, וכמו שאמר לקמן סימן ל"ה, שמה שכתוב בפסוק הקודם שני שדיך, על משה ואהרן ומה שכתוב לוארך, הכוונה על משה: אלא בשעה שתפסו. כאן חסר דברי רבי ינאי, והגירסא בדברים רבה שם, ובשיר השירים רבה שם, אמר רבי ינאי ב' הקוסטנינער ליתן החרב על לואו וכו', אמר בר קפרא מלאך ירד בדמות משה וכו', כמו שכתוב כאן. ובמדרש תהלים מזמור ד' הגירסא, וקחת החרב

מסורת המדרש
עב. אבות דרבי נתן
פרק כ':
עג. ירושלמי ברכות
פרק ט'. דברים רבה
פרשה ב'. שיר השירים
רבה פרשה ז' פסוק
ה'. מכילתא סדר יסרו
פ"א. מדרש תהלים
מזמור ד':

אם למקרא
צוארך במגדל
השן ענין ברכות
בדלשון על שער
בת דברים אפך
במגדל הקבוצן צופה
פני דמשק:
(שיר השירים ז:ה)

לא [ב, טו] "וישמע פרעה", ע"ש שצמדו דתן ואבירם והלשינו עליו. [ב, טו] "ויבקש להרג את משה", ע"ש שלח פרעה והביאו סיף שאין במותה, ונתנה י פעמים על צוארו ונעשה צוארו של משה כעמוד השן ולא הויקתו, שצאמר (שיר השירים ג, ה) "צוארך במגדל השן". [ב, טו] "ויברח משה מפני פרעה", אמר רבי ינאי: וכי אפשר לבשר ודם לברוח מפני המלכות, אלא בשעה שתפסו את משה וחייבוהו להתיז את ראשו ירד מלאך מן השמים ונדמה להם בדמות משה ותפשו את המלאך וברח משה,

מוצח וטוב מן הראשון, וזהו וילינו מחרב פרעה, ועם כל זה הוצרך לברות, דלאו כל שעתא מתרחש ניסא (יפה תואר): עשרה פעמים. כלומר פעמים הרבה על דרך (ויקרא כו, כו) ואפו עשר נשים (יפה תואר): שנאמר צוארך במגדל השן. ואף על גב דקרא בכלל כנסת ישראל קמייך, ענינו שנמלך בהם מי שאלוהך כמגדל השן: וכי אפשר לבשר ודם לברוח מפני המלכות. פירוש שאחר שנתפס משה והיו מוכן בלואו כללעיל איך ברה מפניהם. ועיין בפירוש ואתחנן ובחזית פסוק לוארך ולריך עיון: בשעה שתפסו את משה בו. שאחר שזה להתיז ראשו ולא יכול בסיף צקסו להזיקו בעיניים אחרים או לתפוסו בזית האסורין: ירד מלאך ה' וכו'. וזה שלא בא המלאך מיד,

מתנות בהוגה

[ול] קורין לך בו. ובציל כן אתה רואה להיות שר ושופט עלינו:

אשר הנחלים

כלומר אף שידע שהוא מושיען של ישראל, אך יראו פן חס ושלום לא יגאלו, אחר שיש בתוכם לשון הרע, וזהו כמו שאמר להלן לשון הרע יש ביניהן, היאך יהיו ראויין לגאולה: [ולא] שעמדו דתן ואבירם. דאם לא כן מהיכן שמע: כעמוד השן. בדרך נס, אך עם כל זה איך היה נחלם ממנו ולכן מפרשים שחללד נדמה ליהם רבנות משה, ורגו

מסורת המדרש
עד. תמוזא כאן
סימן י' כה"ט:
עוד. ק"ל פרשה
ג' ח'
עו. דר"ל פ' כ"א:

אם למקרא

ויאמר ה' אלי מי
שם פה לאדם או מי
ישלם אדם או תרש
או פקח או עור הלא
אנכי ה':
(למקרא דר"א)

ויצחק בא מבוא
באר לזי ראי והוא
ישב בארץ הנגב:
(בראשית כ"ב)

ויצחק והבן באר
בשרה והנה שם
שלישה עשר צאן
רביעם עליה פי מן
הבאר הנהו יצחק
העדרים והאבן ורלה
על ידו הבאר:
(שם כ"ב)

ויצחק את הנאדם
וישכן בארץ
עין את הנאדם
ויאת להם התורב
התפתחת לשומר
את דרכי עין הנחיים:
(שם כ"ב)

אמרי יושב

[לב] שלשה
נודווגו להם ויוגם
מחבאר. כי האש
ונקראתו בזה, ועל
דרכן שפה מים
מבזק ומחלים מפור
באחד (משלי ה, טו).
גם ירמיה למעלה
עבירה וקדושה
שינהגו:

שינוי נוסחאות

(לא) והיום אני עומד
לך. דר"ל הגיה "...
אני עומד לך" (לשון
חמיהה), וכן הוא
בהדיא במהדורות
שנאן:

מעל זוארו וגשברה וכו', והיא נהפכה על זוארו של קוסטיינר.
וצירוסלמי ריש פרק הרוחא (ברכות פ"ט, ה"א) הגירסא נישא החרב
וכו': (לב) דרך אבות. יחק ויעקב, וזה לסימן טוב, כמו המקור
והמעין הנמשך וזאת פוסק, כך ימשוך זרעו ולא יפסוק, וכמו שמשחו

את שלמה על גיתון לסימן זה: ויצחק
בא. וסיפא דקרא וישא עיניו וירא
והנה גמלים באים ותשא רבקה
את עיניה ותרא את יצחק: ועוד
שנודווגה. פירוש אם תאמר שאין
מכאן ראיה, שהרי כשראה את רבקה
לא היו אלא בזה, אלא שזה לבדו
מהבאר, הרי אליעזר השיג את רבקה
אלל הבאר בשביל יצחק: יעקב והנה
באר. וכל הענין עד והנה רחל בזה
וגו'. וצוהר מאריך בזה: שונא
עובד גזולים. ובתמוזא ביתר
בזוהר, וזה לשון כל שבוטל של אוטו
לדיק להיות הולך אלל עובד כוכבים,
אלל יתרו כומר היה לעבודת כוכבים,
ולעולם עבודת כוכבים בסורה
על עובדיה וכו'. עיין שם, ועיין
מתנות כהונה (וביסר): ותבאנה
ותדלגנה. ואחר כך כתיב ויבואו
הרועים ויגרשו, שאחר שחקוהו
היו מקדימות לזה, קודם שיבואו
הרועים שיכלו להשקות מעט מקודם
שיבואו, והשאר אחר שילכו, ועל כן
היו תמיד מאחרות לזה לביטול, וכמו
שאמר יתרו מדוע מהרסת בזה היום:
ויגרשו. היה לו לומר וידיוס
כמו שכתב (ויקרא כא, ז) ואשה
גרופה מאישה, ופירושו שהסכימו
שלא ישאו נשים מהם: ויגרש את
האדם. עיין בראשית רבה פרשה
כא סימן ת, פלוגתא דרבי יוחנן

ונתן מנוס למשה אצל עובד עבודה זרה, אלא אמרו רבותינו:
הייתו בומור היה לעבודה זרה וראה שאין בה ממש, וביסר עליה
והרהר לעשות תשובה עד שלא בא משה, וקרא לבני עירו ואמר
להם: עד עכשיו הייתי משמש אתכם, מעתה זקן אני, בחרו לכם
בומר אחר, עמד והוציא בלי תשמישי עבודה זרה ונתן להם הכל,
עמדו ונודווגו שלא יודקק לו אדם ולא יעשו לו מלאכה ולא ירעו
את צאנו, ובקש מן הרועים לרעות לו את צאנו ולא קבלו, לפיכך
הוציא בנותיו. [ב, טז] "ותבאן ותדלגנה", ש"מלמד שהיו מקדימות
לבא מפני פחד הרועים. [ב, יז] "ויבאו הרעים ויגרשו", אפשר הוא
בהן מדן והרועים מגרשים בנותיו, אלא ללמדך שגידוהו וגרשו
בנותיו באשה גרושה, במא דאת אמר (שם ג, כד) "ויגרש את האדם".

מתנות כהונה

בוסר כלומר שבעט זה ומאם אותה: הוציא בנותיו. לרעות
לאנו: באשה גרושה. שאסורה לדור בשכונה שבעט זה כן
היו מגרשין אותן מצביה:

אשר הנחלים

אך הפרטים בזה נסתרים ונעלמים: בחרו לכם. כג כוננו לדחות
עצמו שלא יהיה עוד כהן לאלילים: לפיכך הוציא בנותיו. דאם לא
כן אין מדרך כהן, שהוא שר גדול אצלם, להיות הבנות בעצמן רעות,
ולכן גם כן גרשו הרועים, באשה גרושה בלי שוב עוד, רק מרוב
שנאה, וכמו שנאמר ויגרש את האדם, שפירושו שלא יהיה עוד שם
בחייו:

יש לומר כי רלה הקדוש ברוך הוא להראות לו הכס הגדול כדי שיאמין
בו ביותר, אבל בריחתו מידם לא היה כל כך נס נראה ויפה תואר:
מהם אלמים בו. ועשה הקדוש ברוך הוא כן, כדי להראות למשה
מי יסוס אלל או חרש או עור, כדאמר ליה בחר הכי ויפה תואר:
מי שם פה לפרעה. ופירוש לאדם,

לאדם הגדול הידוע לו שצורה מפניו:
שאמר מפיו הביאו את משה
לבימה. וזהו גם כן הלה למשה
שהוליו ממסגר ויכול לצרות: פקח
שתברח. שדעו ותבין שהם אלמים
וחרשים וסומים ולא יראו אותך
כשתברח, ועוד כי רוב הנתפסים
למיתת הם מתבלבלים בשכלם:
והיום אני עומד לך. ורלה לומר
וכמו כן היום אני עומד לך, או אפשר
שנריך להיות והיום אני עומד לך,
פירוש בתימה וכן הוא הגירסא בסדר
והתקן סימן כ': (לב) [לז] ויברח
משה מפני פרעה וגו' קלט דרך
אבות. וישב על הבאר שלשה
נודווגו להם. כן נריך לומר ויפה
תואר: קלט. כלומר קבל ומהג
בעלמו דרך האבות: נודווגו להם
ויוגיהם מן הבאר. והוא סימן
טוב לקיים חוזה, על דרך שהיו
מושחין המלכים על המעיין כדי
סתמך מלכותם: [לח] ונתן מנוס
למשה אצל בו. רלה לומר היאך
הזמנו הקדוש ברוך הוא להסתופף
בכל כנפיו ועל ידי זה ישא בזה, שהיה
אפשר לו למשה לישא ישראלית אחרי
שוב למצרים, ולמה ידמן לו לישא בזה
עכו"ם ויפה תואר. דאין לפרש כהן
מדן לשון שררה ושלמות, כמו בני
דוד כהנים היו, דאם כן איך עלה על
לכס לגרש את בנותיו שהיה שלטון
עיר (תולדות נח): וביסר עליה.
לשון בוסר כלומר שבעט זה ומאם
אותה: מעתה זקן אני. ואף על
פי שהיה תפוצה לא הודיע דוסי
עכו"ם מיראתו מן יגרוהו, ולא רזה
למסור נפשו על קידוש השם: עמדו
ונודווגו. שזהו ציבור באלוהים,
דאם זקן לעולם מוצח לאלהות:
מלמד שהיו מקדימות בו.
מדכתיב אחר כך ויבואו הרועים
מכלל שכן היו מקדימות: באשה
גרושה. פירוש שאין פירוש ויגרשו
על דחוסת אותן מהמקום ההוא, כי
לא ידק זה על מה שאינו אלא לפי
שעה, כי אף שיגרשו עכשיו אחרי

ל[א] סנקליטין. בעלי עגלת, וכפול הוא צפרסא והתקן צמדדש
חיות צפסוק זוארד כמגדל השן. ועיין שם: קלט. כלומר קבל ונהג
בעלמו דרך האבות שצחרו ישיבתן על הבאר: [לב] וביסר. לשון

היה הורגו, שאמר ויבקש להרגו, דמשמע שביקש אך לא היה יכול:
לאלמין היכן משה. וזהו ויברח מפני פרעה, מלפני האנשים
העומדים לפני פרעה, שלא שמעו מה שאמר להם פרעה, ולא היו
יכולים להשיב לו תשובה, ובין כה וכה ברח, וזהו ויבקש, שביקש
מאת אנשיו שיביאו אותו: [לב] ויוגיהם על הבאר. על דרך
חכמי אמת יש בה תוך, כי המים המה חסדים, בלשונם מקום טהרה,

חידושי הר"ל
והיום אני עומד
לך. כן נריך לומר,
פירוש בתימה וכן
הוא הגירסא בסדר
והתקן סימן כ': (לב)
[לז] ויברח
משה מפני פרעה וגו'
קלט דרך
אבות. וישב על הבאר
שלשה
נודווגו להם. כן נריך
לומר ויפה
תואר: קלט. כלומר
קבל ומהג
בעלמו דרך האבות:
נודווגו להם
ויוגיהם מן הבאר.
והוא סימן
טוב לקיים חוזה,
על דרך שהיו
מושחין המלכים
על המעיין כדי
סתמך מלכותם:
[לח] ונתן מנוס
למשה אצל בו.
רלה לומר היאך
הזמנו הקדוש ברוך
הוא להסתופף
בכל כנפיו ועל ידי
זה ישא בזה, שהיה
אפשר לו למשה
לישא ישראלית
אחרי שוב למצרים,
ולמה ידמן לו לישא
בזה עכו"ם ויפה
תואר. דאין לפרש
כהן מדן לשון שררה
ושלמות, כמו בני
דוד כהנים היו, דאם
כן איך עלה על לכס
לגרש את בנותיו
שהיה שלטון עיר
(תולדות נח): וביסר
עליה. לשון בוסר
כלומר שבעט זה
ומאם אותה: מעתה
זקן אני. ואף על פי
שהיה תפוצה לא
הודיע דוסי עכו"ם
מיראתו מן יגרוהו,
ולא רזה למסור
נפשו על קידוש השם:
עמדו ונודווגו.
שזהו ציבור באלוהים,
דאם זקן לעולם
מוצח לאלהות:
מלמד שהיו מקדימות
בו. מדכתיב אחר
כך ויבואו הרועים
מכלל שכן היו
מקדימות: באשה
גרושה. פירוש שאין
פירוש ויגרשו על
דחוסת אותן מהמקום
ההוא, כי לא ידק זה
על מה שאינו אלא לפי
שעה, כי אף שיגרשו
עכשיו אחרי

חידושי הר"ש
[לב] ויברח עליה.
המתנות כהונה גורם
וביסר:

ענין יוסף

(לב) [לז] ויברח
משה מפני פרעה וגו'
קלט דרך
אבות. וישב על הבאר
שלשה
נודווגו להם. כן נריך
לומר ויפה
תואר: קלט. כלומר
קבל ומהג
בעלמו דרך האבות:
נודווגו להם
ויוגיהם מן הבאר.
והוא סימן
טוב לקיים חוזה,
על דרך שהיו
מושחין המלכים
על המעיין כדי
סתמך מלכותם:
[לח] ונתן מנוס
למשה אצל בו.
רלה לומר היאך
הזמנו הקדוש ברוך
הוא להסתופף
בכל כנפיו ועל ידי
זה ישא בזה, שהיה
אפשר לו למשה
לישא ישראלית
אחרי שוב למצרים,
ולמה ידמן לו לישא
בזה עכו"ם ויפה
תואר. דאין לפרש
כהן מדן לשון שררה
ושלמות, כמו בני
דוד כהנים היו, דאם
כן איך עלה על לכס
לגרש את בנותיו
שהיה שלטון עיר
(תולדות נח): וביסר
עליה. לשון בוסר
כלומר שבעט זה
ומאם אותה: מעתה
זקן אני. ואף על פי
שהיה תפוצה לא
הודיע דוסי עכו"ם
מיראתו מן יגרוהו,
ולא רזה למסור
נפשו על קידוש השם:
עמדו ונודווגו.
שזהו ציבור באלוהים,
דאם זקן לעולם
מוצח לאלהות:
מלמד שהיו מקדימות
בו. מדכתיב אחר
כך ויבואו הרועים
מכלל שכן היו
מקדימות: באשה
גרושה. פירוש שאין
פירוש ויגרשו על
דחוסת אותן מהמקום
ההוא, כי לא ידק זה
על מה שאינו אלא לפי
שעה, כי אף שיגרשו
עכשיו אחרי

ידי משה

[לב] ותבאן
ותדלגנה
מלמד
שהיו מקדימות
לבא מפני הפחד.
פירוש, מסיפא דקרא
ונקח מדכתיב מדוע
מגרשין בזה היום.
אף מני יס לומר,
מדקאמר ותבאן
ותדלגנה ואחר כך,
ויבאו הרועים, משמע
שהיו ציטק לזכר
קודם ציטק הרועים,
מפני הפחד, חל על פי
שנחין לא מעו להם
הרועים אום דבר, היו
מסחדים מפני הגדו,
ואם כן על כרחך
וירשו פירוש, שצביל
היו, דאם לא כן על מה
היו מפחדים קודם שצאו
לרעה הרועים כלום, וזה
שמיסר ויגרשו מפני הגדו,
ואמר, שאי אפשר לומר
שיגרשו אותם הרועים בידים
ממש, אפשר הוא בהן מדן
וכו'.

מסורת המדרש
פב. ויק' פל"ד.
ס"ז רב פ"ב פסוק
ה':
פג. מדרס ס"ה.
מכילתא יתרו פ"א.
ספרי ח"ב פסוקא כ"ו.
תנחומא סוף כ"י:

אם למקרא

ועי' פל' אש"ר לו
ג' יוסף ואל' יוסף
אח' מאמ' פי
אח' ה' אש"ר לו
אח' יוסף ואל' יוסף
אח' יוסף ואל' יוסף
(בראשית לט:)

ידי משה

[לג] ויואל משה
רבי יהודה אומר
שבשבע לו שלא
ילך חוץ מדעתו
ורבי נחמיה אומר
אין ויואל אלא
לשון ליגה. במא'
קמפלי. נראה לו,
לפי דאיתא בגמריס
(ספ', א), ויאמר ה'
אל משה במד' נדרת,
והתיר נדר' במד'. כי
המשיב את חצירו
אין ממזין לו בלתי
דעת המשיב. אמרס

אמרי יושר

צאנו לא נאמר.
אף על גב צממנו
ולאמר וישק אנס,
יהיה מוסב לרועים
שזכר, מלמד שאף
לון הרועים השקה,
ובזה גילה להם דרך
גמילות חסד, וכי
אין להם להקפיד על
הנשים, ודיוק שזה
אמר לאנס, ולא לאנס;
זה מבני בניו של
יעקב. זה ואל', זה
אמלל איש כזה האנו,
זה אמר למה זה
שהוא יעקב עובתן
אחור, ולא מיד נתן
גזרה בלי ראותו
קראן לו ויאכל לחם,
(לחם) זו אשה, כי טוב
הוא. רש"י כתב שעלו
המים לקראתו:

שינוי נוסחאות

(לב) "דלה דלה",
דליה אחת דלה.
בספרי הישנים היה
כתוב "דליה אחת
דליה" (וע' רש"י),
אבל מ"כ הגיה
כלפנינו: והשקה את
כל האנש שהיו שם
ותברכו המים על
ידו. בספרי הישנים
היה כתוב "...ותברכו
המים על ידו", ורא"א

ללאן ואחת להבנות עלמן, ועל פי מדה ל"א, כאלו כתוב וגם דלה וישק את האנש דלה לנו, שהשליכון הרועים למים והעלן עם הדלי: והבאר מתברכת בשבילו. לשון התנחומא שהבאר מכרת אדוניה, וכמו

שאר פרקי דרבי אליעזר פרק ל"ה, רבי עקיבא אומר כל מקום שהיו אבותינו הולכים, היתה הבאר מהלכת לפניהם וכו', עיין גם עור. והיינו הבאר שזכרנו בין השמות, והיא בארה של מרים במדבר, ועתידה ללאת מירוסלים, והוא מכרת אדוניה, ראשי דורות ישראל: עובתן את האיש. קראן לו ויאכל לחם. לפי הפשט שיסעוד אללו, ועל פי מדה ט', כאלו מפורש ויקראו לו ויאכל לחם, ומה שכתוב ויואל משה לשבת את האיש, על פי מדה ה"ל, כאלו מפורש ויבשק מחתו שיבשק אחר ויואל משה וכו', אך חז"ל דורשים שיתישב הפסוק גם כפי מה שכתוב, קראן לו ויאכל לחם על נשיאת בתו, ועל זה אמר ויואל משה לשבת את האיש ויטן לו את לפורה בתו לאשה, והוא מה שאמרו חז"ל הפך זה והפך זה, ודו"ק:

בי אם הלחם. עיין בראשית רבה פרשה ע סימן ה, ומה שכתבתי שם. וכמו שאמר נתן הנביא לדוד (שמואל ב יב, ג) מפתו תאכל וגו'. ובתנחומא וכן הוא אומר (משלי ט, יז) ולחם סתרים יעטם. וכן הוא אומר (משלי ג, כז) עד ככר לחם. (וייתכן פירושו שכל האשה נקראת לחם, על כן מדה כנגד מדה, עד ככר לחם, ודו"ק: שטורה הבית בצפור. שנקט כל פירור, אפילו קטן מלד עד שנשאר המקום נקי. וגירסתו הילקוט בשם מדרש אצכיר מיד יתה לפורה כפפור, והביאנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

דלה דלה. דליה אחת דלה והשקה את כל הצאן. כן הוא גירסת כל הספרים שלפנינו, ודרש הכפל דלה דלה, דליה אחת דלה ולא יותר, ונתברכו המים שצדו עד שהספיקו להשקות כל האנש, ואף לון הרועים מדכתיב וישק את לאנס, משמע לאנס של כל הרועים. אולם היפה תואר

גרס דליה אחת דלה, כלומר שדלה כמה פעמים מטוב לבו ולא נתעלל בזה: שאף צאן הרועים השקה. בשביל להטיל שלום ביניהם העריח לעשות בהשקאת לאנס גם כן, כדאיתא בויקרא רבה פרשה ל"ד: ומזה לנו. שאמר הכתוב דלה לנו, כיון שהיה גם עובת הרועים: שאף לנו דלה. והיה לנו במקום אותנו (יפה תואר). ואיתא כרצון דלעיל דסברי שהשליכו אותן למים: זה מבני בניו של יעקב. זה שאמר ואין, כי הוא איש גדול המעלה מלד מורע של יעקב שהמה היו הגדולים בלח: שהבאר מתברכת בשבילו. שהיו דחוקים למים ומשכא יעקב לחרן נתברכו המים בשבילו, כדלעיל בבראשית רבה פרשה ס"ח, וזו היא ברכת הבאר כי מן הבאר הוא יסקו כל חרן (יפה תואר): שמא ישא אחת מבם. כדמסיים המדרש שהלשון של לחם מורה על לקחת אשה, ואחז בלשון נקיה להורות על פשוטו, ועל הגרמז כתובו גם כן (תולדות נח): ודומה לו בי אם הלחם בוי. והם דייק מדכתיב פעם אחד כי חם הלחם וגו', ופעם אחד כתיב ולא חשן ממני מלומה כי חם אוקר באשר את אשתו, משמע דהא חם

אשה הוא (תולדות נח): ולמה נקראת שמה צפורה. כי חם בשביל שרפתה אחריו כפפור, הוא גנאי שהנקבה רן אחר הזכר, ואין נכון לכנות שם ללדיקים לגנאי. ויפה תואר כתב שגריך לומר דבר אחר שיהיה הבית וכן הוא בילקוט: שטיהרה הבית בצפור. המטהר המלורע, וטהרת הבית היינו שכולס נתגייור על ידי משה (יפה תואר): [לג] ואין ויואל אלא לשון שבועה. כדאיתא בגמריס ס"ה ויאמר ה' אל משה במד', בזה נדרת לך הטר נדרך במד'. ועיין גם בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

ובזה אמרנו, ויש אומרים שטורה כל בית אציה צדס הפפור עכ"ל. (ועיין מתנות כהונה שכוון לשני פירושים אללו. והכוונה בפירוש השני כמו שמתירים בית מלורע והמלורע, צדס לפור, כך שיהיה בית אציה מכל שומאה ועבודת כוכבים, ומה שאמר לבן לאלעזר (בראשית כד, לא) ואנכי פנית הבית, ועיין בראשית רבה פרשה ס סוף סימן ז':

חידושי הרד"ל
שאף לנו דלה
השדועים השליכו
בו. עיין בויקרא רבה
פרשה ל"ד, ת, ובשר
הקיים רבה פרשה ב
פסוק ג, ג פלוגתא
דברי יהודה ורבנן
בזה. ולפי המלומים
דס היה נראה לומר
והא' שהרועים השליכו
ט' הוא פירוש בפנים,
ועלמם מלון דלמר
הכי לעיל שהרועים
השליכו לא יליף לה
ס מלד לנו רק
חוששין, ודלמר הכי
לו דלה, היינו שדלה
נעש מן המטרים
וקרס למתת כפי
המקום: שמהרה
עננה בצפור. וספ
לחם שטיהרה, ודלה
לחם כפפור מלורע
שטיהרה, וכן נראה
שה גירסת המתנות
המה, ויואל בזה
נקט רמז קטן
בס' אצכיר, עיין שם:

חידושי הרש"ש
דלה דליה אחת
דלה. ללכורה זה
סוף ללכורה דבבא
מלד לא, ה' דדרש
והמקור אפילו מלד
ענינים, וכן לקמן (ב, ה)
ש' ענינים ומה תלמוד
לומר דליה רחמי שני
ענינים אלל מחלח
סוף מענינין כי היו
חורין כ', וכן בפרשה
ג, ו דלה רחמי כ'
ולח חלח שני רחמי.
וע' ללכורה על פי
המקור הגמרא סוטה
לחם ח' ככר מענינה
וקרס והם מענינה
וקרס כ', עיין שם, וכן
בזה קמח סוף דף ע"ג:
למה זה עובתן בוי
שמא ישא בוי. כי
משל לון עיבה לענין
חוש, כי כלשה עושה
והיה ד', לא יאמר
לך עוד עושה (ספ סב,
ת, וכן דלד לעיל (סימן
ס' הלד את עושה כ'
סל עושה, פירוש
מלכורה. וכן לעיל
בבראשית רבה פרשה
ק, ה, דלד על כן יעז
לח את אציו כ' לענין
פניות, וס' נסמן:
ולמה שטיהרה
עננה בצפור.
מהמטות כהונה נראה
שה גורס שטיהרה,
ועל זה גריך לגרסו
וגר אחר למה כן, וכן
הוכח בילקוט:

באור מהרז"ו
רעה צפורה וכו'.
ל טעין אף לו רמז
נעקד: למה נקרא
שמה צפורה. פירוש,
ועל זה שם המהירות,
היה לקרוא מוק, אלא
על שם שטיהרה
ובר, (תולדות נח):

מתנות כהונה

הכי גרסין דליה אחת דלה והשקה את כל הצאן. וכן הביא בילקוט בשם מדרש אצכיר: שאף לנו בוי. כלומר אף אותנו דלה מן המים: הכי גרסין שאתן אומרים שדליה אחת דלה

נחמד למראה

[לג] ויואל משה רבי יהודה אומר שנשבע לו ואין ויואל אלא לשון שבועה שנאמר ויואל שאל וכו'. הנה לפי פשוטו הוא ענין רש"י, כמו ויואל ללכת כי לא נסה (שמואל א' י"ד, וכתב הרד"ק בשורש יאל זה לשון, ופירוש ויואל ללכת רלה ללכת, וכתב

אשר הנחלים

ונתברכו המים על ידו. כאומר דלה דלה לנו עד למרבה, כי לא כלה המים מהבאר, כי נתברך על ידו: צאן הרועים. להורות להם השגחה אלהית שנתברכו המים, ובהה הראה תוכחה להם שעל חנם הריבו. ודרש דלה לנו שהוציא גם אותנו: מבני בניו של יעקב. כי מלת ואין, הוא כמלת התימה וההתרגשות מאד מאיש כמוהו, כי נפשו ערגה עליו מאד עד שאמר ואין האיש, כי הוא איש גדול המעלה מאד, מורע של יעקב, שהמה היו הגדולים בארץ: שמא ישא בוי. דאם כפשוטו, מה זה אשר התרגש מאד, בעבור שיאכל לחם, ומה זה לפני איש כמוהו, אלא

הגיה "שנתברכו" וכן נראה נכון, ולא כמו שכתבו המדפיסים החל מד' אמש"ד ת"א ונתברכו" כלפנינו: סימן שאתן אומרות שדלה והשקה. מ"כ הגיה והוסיף אחר תיבת "ואומרות": "שדליה אחת דלה והשקה..." אבל משום מה המדפיסים לא כתבוהו במדרש בפנים: ולמה נקרא שמה צפורה. רש"י כתב שלפי גרסתנו (ע' לקמן בדריבור הבא) צ"ל "דבר אחר למה